

Economic Uncertainty Related to the Future and Accounting Conservatism¹

Mohammadreza Shafiei Ronizi², Mojtaba Safipour Afshar³,
Ahmad Khodami pour⁴

Received: 2024/06/08
Accepted: 2024/07/14

Research Paper

Abstract

The purpose of this research is to examine the relationship between economic uncertainty and conservatism in the companies that are listed on the Tehran Stock Exchange. This research is applied in terms of purpose and nature. It is descriptive research with an emphasis on correlational relationships. The statistical population of the study includes the companies listed on the Tehran Stock Exchange in the period between 1396 and 1400. The sample size in this research is 690 companies using the method of systematic elimination. In other words, the information and data necessary for the research have been obtained through the library method using the latest Rahavard software and by referring to the organization of the Tehran Stock Exchange and the study of the basic financial statements of the companies listed in the Tehran Stock Exchange. The results of the research show that there is a relationship between economic uncertainty and conservatism in companies on the Tehran Stock Exchange.

Keyword: Economic Uncertainty, Conservatism, Stock Exchange.

JEL Classification: E00, M41.

---

1. doi: 10.22051/JERA.2024.47425.3256

2. M.Sc. Department of Accounting, Faculty of Management and Economics, Shahid Bahonar University of Kerman, Kerman, Iran. (Corresponding Author). (Mohammadshafiei183@gmail.com).

3. Assistant Professor, Department of Accounting, Faculty of Management and Economics, Shahid Bahonar University of Kerman, Kerman, Iran. (Mojtaba.safipour@uk.ac.ir).

4. Professor, Department of Accounting, Faculty of Management and Economics, Shahid Bahonar University of Kerman, Kerman, Iran. (Khodamipour@uk.ac.ir).

عدم قطعیت اقتصادی مرتبط با آینده و محافظه‌کاری حسابداری^۱

محمد رضا شفیعی رونیزی^۲، مجتبی صفی پور افشار^۳، احمد خدای پور^۴

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۳/۱۹

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۷/۲۳

مقاله پژوهشی

چکیده

هدف اصلی این پژوهش بررسی رابطه بین عدم قطعیت اقتصادی (رویکرد شاخص‌های مبتنی بر نوسانات متغیرهای اقتصادی) و محافظه‌کاری در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد. محافظه‌کاری حسابداری به واسطه شناخت دیرتر سود موجب می‌شود تا سود کمتری به وسیله مدیران واحدهای تجاری شناسایی و تقسیم شود و همچنین نسبت بدهی نیز کم نمایی نشود پس محافظه‌کاری نسبت بدهی شرکت را بهبود می‌بخشد. این پژوهش از لحاظ هدف کاربردی و از لحاظ ماهیت یک پژوهش توصیفی با تأکید بر روابط همبستگی است. جامعه آماری پژوهش شامل شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در قلمرو زمانی بین سال‌های ۱۳۹۶ الی ۱۴۰۰ می‌باشد حجم نمونه در این پژوهش با استفاده از روش حذف سیستماتیک ۱۳۸ شرکت (۶۹۰ شرکت-سال) می‌باشد. برای تجزیه تحلیل آماری از رگرسیون خطی چند گانه یا روش حداقل مربعات استفاده شده است. جمع‌آوری اطلاعات با استفاده از اطلاعات اولیه شرکت‌ها بوده است؛ یعنی اطلاعات و داده‌های مورد نیاز پژوهش کلاً از روش کتابخانه‌ای با استفاده از نرم‌افزار ره‌آورد نوین و مطالعه صورت‌های مالی اساسی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران صورت گرفته است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که در شرایط عدم قطعیت اقتصادی، سود بیشتر به اخبار بد حساس است تا اخبار خوب، مطابق با محافظه‌کاری حسابداری نتایج نشان می‌دهد که عدم قطعیت یک عامل اقتصادی مهم تعیین‌کننده محافظه‌کاری حسابداری است. هنگامی که عدم قطعیت افزایش می‌یابد محافظه‌کاری حسابداری به طور قابل توجهی افزایش پیدا می‌کند.

واژه‌های کلیدی: عدم قطعیت اقتصادی، محافظه‌کاری، بورس اوراق بهادار تهران.

طبقه‌بندی موضوعی: E00۰M41

10.22051/JERA.2024.47425.3256.doi .۱

۲. کارشناسی ارشد، گروه حسابداری، دانشکده مدیریت و اقتصاد، دانشگاه شهید باهنر کرمان، کرمان، ایران. (نویسنده مسئول).
(Mohammadshafiei183@gmail.com)

۳. استادیار، گروه حسابداری، دانشکده مدیریت و اقتصاد، دانشگاه شهید باهنر کرمان، کرمان، ایران. (Mojtaba.safipour@uk.ac.ir).

۴. استاد، گروه حسابداری، دانشکده مدیریت و اقتصاد، دانشگاه شهید باهنر کرمان، کرمان، ایران. (Khodamipour@uk.ac.ir).
<https://jera.alzahra.ac.ir>

مقدمه

یکی از هدف‌های عمومی و مشترک در تهیه و ارائه اطلاعات حسابداری، فراهم کردن معیاری برای تصمیم‌گیری اقتصادی است. سود که نمایانگر وضعیت مالی شرکت‌ها است، نتیجه‌ای از اطلاعات حسابداری است. به‌منظور برآوردن نیازها و ضرورت‌های فرایند تصمیم‌گیری اقتصادی، تحقیقات بسیاری در زمینه الگوهای مختلف برای پیش‌بینی تداوم فعالیت واحدهای تجاری صورت گرفته است. این تحقیقات شامل موضوعات مهمی مانند سرمایه‌گذاری، مدیریت مالی و اطمینان از سرمایه‌گذاری می‌شوند. محافظه کاری یکی از مباحثی است که می‌تواند به نوع تصمیم‌گیری کمک کند، زیرا معیارها و مدل‌های مناسب برای ارزیابی وضعیت مالی شرکت‌ها و کیفیت اطلاعات مالی را بررسی می‌کند. از آنجایی که فرصت‌های سرمایه‌گذاری یکی از عناصر اساسی در افزایش درآمد، ارزش شرکتها و رشد و توسعه اقتصادی است (مایرز^۱، ۱۹۷۷) شناسایی عوامل تعیین‌کننده فرصت‌های سرمایه‌گذاری یکی از مهمترین مسایل امروزی است. یکی از عوامل موثر بر فرصت‌های سرمایه‌گذاری محافظه کاری در حسابداری است. محافظه کاری در بیان سنتی عبارتست از این که در شرایط ابهام هیچ سودی را پیش‌بینی نکند اما همه زیان‌ها را پیش‌بینی کند با وجود انتقادهایی که تا کنون به محافظه کاری شده است. محافظه کاری در حسابداری برای قرن‌ها دوام پیدا کرده و به نظر می‌رسد در چندین سال گذشته افزایش یافته باشد (واتز^۲، ۲۰۰۳). باسو^۳ (۱۹۹۷) بیان میکند که محافظه کاری عبارتست از استفاده از درجات بالاتر قابلیت اتکاء برای شناسایی سودها و اخبار خوشایند افزایش ارزشها و در مقابل استفاده از درجات پایین تر قابلیت اتکا برای شناسایی و ثبت زیانها و اخبار ناخوشایند (کاهش ارزشها). محافظه کاری بعنوان کم‌نمایی پیوسته ارزش دفتری خالص داراییها نسبت به ارزش بازار آنها نیز تعریف شده است (جعفری‌دهکردی، ۱۳۹۵).

چندین عامل موجب محدودیت و دشواری در دستیابی به سود مورد انتظار برای واحدهای تجاری شده است؛ این عوامل شامل رقابت فزاینده بین واحدهای تجاری و تغییرات محیطی و عدم قطعیت از شرایط آینده هستند. سرمایه‌گذاران، اعتباردهندگان و شرکت‌های خصوصی که تحت تأثیر واحدهای تجاری قرار می‌گیرند، نیازمند استفاده از یک پایگاه سریع و آسان برای دسترسی به اطلاعات مفید هستند. زیرا سرمایه‌گذاران اغلب مجبور هستند تصمیم‌گیری سریع و

1 . Myers
2 . Watts
3 . Basu

لحظه‌ای درباره سرمایه‌گذاری خود داشته باشند و ممکن است درک و فهم تحلیلی نسبت به عملکرد و وضعیت مالی شرکت‌ها را نداشته باشند. با توجه به جوان بودن بازار سرمایه در ایران و عدم شناخت کامل آن به‌عنوان یک بازار کار، تحقیقات علمی می‌تواند یک نظریه برای این بازار طراحی کند تا اطلاعات منتشرشده از سازمان بورس اوراق بهادار تهران در تصمیم‌گیری صاحبان سرمایه و سرمایه‌گذاران بالقوه مفید باشد. به همین دلیل، باید تلاش کرد تا یک پایه مفید برای تصمیم‌گیری در اختیار استفاده‌کنندگان از اطلاعات بازار سرمایه قرار گیرد (باقرخانی، ۱۳۹۸).

مدیران ارشد که وظیفه تهیه صورت‌های مالی را به عهده دارند، دید بیشتری نسبت به سرمایه‌گذاران و وام‌دهندگان دارند به همین دلیل سعی می‌کنند تا تصویر واحد فروش را مطلوب جلوه دهند. وقتی که وضعیت واحد فروش خوب به نظر می‌رسد، انگیزه آوردن منابع مالی از سوی افراد خارج از سازمان افزایش می‌یابد. از آنجا که مدیران در تصمیماتی که اطمینان کافی ندارند محافظه‌کارانه‌تر عمل می‌کنند؛ بنابراین می‌توان از محافظه‌کاری به‌عنوان ساختاری نام برد که اگر به طور مناسب رعایت شود می‌تواند بسیاری از مشکلات نمایندگی، عدم تقارن اطلاعاتی را حل نماید.

بررسی کامل گزارش مالی، شرکت‌ها را به سمت مفاهیمی مانند محافظه‌کاری در حسابداری می‌برد. محافظه‌کاری مانند مباحثی در حسابداری به حساب می‌آید که دامنه گسترده‌ای از بعدها مختلف فنی و اخلاقی را دارا می‌باشد. در مواجهه با مفهوم محافظه‌کاری می‌توان این تعریف را کرد که دارایی‌ها یا درآمدها کمتر از مقدار واقعی و بدهی‌ها یا هزینه‌ها بیشتر از مقدار واقعی گزارش می‌شوند. مهم بودن واژه محافظه‌کاری در حسابداری زمانی عیان می‌شود که در پژوهش‌های مختلف و گرایش‌های موجود در داده‌های مالی منتشر شده شرکت‌ها می‌تواند بر روی سوددهی سهامداران تاثیر داشته باشد. تعدادی از پژوهش‌ها علمی نیز به عمق محافظه‌کاری پرداخته‌اند و وجود محافظه‌کاری را تحت تأثیری از پارامترهای دیگری مانند راهبری شرکت‌ها، نبود تقارن اطلاعاتی بین مدیران شرکت‌ها و همچنین سهامداران شرکت، رقابت فزاینده بین واحدهای تجاری و تغییرات محیطی و عدم قطعیت از شرایط آینده می‌دانند. می‌توان این‌گونه توضیح داد که پژوهش‌ها نیز در پی شفاف‌تر نمودن جنبه‌های دیگری از محافظه‌کاری حسابداری هستند و از طرفی تمرکز خود را بر روی وجود عدم قطعیت سهامداران شرکت و محافظه‌کاری معطوف می‌کنند (رضازاده و آزاد، ۱۳۸۷).

عدم قطعیت در اقتصاد یک عامل مهم محدود کننده ی واحد تجاری به شمار می‌رود. عدم قطعیت ممکن است به عنوان بخشی اجتناب ناپذیر از عمل ارزیابی اثرات طرحها، برنامه‌ها و پروژه‌ها در نظر گرفته شود ما اثرات دقیق را قبل از آشکار شدن آنها نمیدانیم، همچنین روزافزون بر ادغام اثرات محیطی در ارزیابی اثرات وجود دارد. بررسی های پراکنده از محققان نشان داد که به اندازه کافی در عدم قطعیت گزارشهای ارزیابی تمرکز وجود ندارد این موضوع باعث بوجود آمدن عدم شفافیت در مورد عدم قطعیت و به عنوان یک مشکل برای تصمیم‌گیرندگان مشاهده شده است (لارا و همکاران^۱، ۲۰۱۸).

خان و واتر^۲ (۲۰۰۹) معتقدند که محافظه کاری با افزایش عدم اطمینان، شرکت افزایش می‌یابد عدم اطمینان شرکت ابهامی است نسبت به وقوع یک نتیجه در آینده که این تردید از محیط داخلی شرکت نشأت می‌گیرد. انتظار می‌رود شرکت‌ها با عدم اطمینان بالا دارای سودهایی در آینده باشند که از قبل قابل تایید نیستند. این سودها نسبت به تغییر شرایط بسیار حساس اند. همچنین در مقایسه با شرکت‌های با عدم اطمینان پایین تر بیشتر انتظار می‌رود که با بازدهی نامطلوب از محل سرمایه‌گذاری های خود مواجه شوند لذا موضوع عدم اطمینان یک تقاضای قراردادی و نظارتی برای بکارگیری محافظه کاری ایجاد میکند (حسن پور و عربی، ۱۳۹۷). با توجه به عوامل گفته شده، هدف این پژوهش بررسی رابطه میان عدم قطعیت مرتبط با آینده و محافظه کاری حسابداری می‌باشد.

مبانی نظری پژوهش

محافظه کاری در گزارشگری مالی به معنای استفاده از درجه‌ای از مراقبت و دقت در انجام برآورد و تخمین در شرایط ابهام است. در این شرایط، درآمدها یا دارایی‌ها با مقدار کمتر از واقعی گزارش می‌شوند و هزینه‌ها یا بدهی‌ها با مقدار بیشتر از واقعی گزارش می‌شوند. به عبارت دیگر، محافظه کاری به معنای عمل کردن با احتیاط در شرایطی است که اطلاعات مبهمی وجود دارد. هر چه میزان ابهام و ریسک بیشتر باشد، نیاز به محافظه کاری بیشتر است، و در صورت عدم وجود ابهام، نیازی به محافظه کاری نیست. محافظه کاری حسابداری می‌تواند باعث

1 . Lara et al

2 . Khan and Watts

افزایش انگیزه‌هایی برای تصمیمات سرمایه‌گذاری کارآمد شود و همچنین نظارت بر تصمیمات سرمایه‌گذاری مدیران را تسهیل کند (حسن‌پور و عربی، ۱۳۹۷).

محافظه‌کاری در گزارشگری مالی به دودسته شرطی و غیرشرطی تقسیم می‌شود. محافظه‌کاری غیرشرطی به معنای تمایل به گزارش مقدار کمتری از ارزش دفتری خالص دارایی‌ها نسبت به ارزش بازار آن‌ها است. این نوع محافظه‌کاری در مرحله شناسایی و ثبت اولیه دارایی‌ها و بدهی‌ها اعمال می‌شود و مستقل از اخبار و رویدادها بوده و فقط بر اساس الزامات استانداردها و اصول پذیرفته شده حسابداری انجام می‌شود. محافظه‌کاری شرطی یا پس‌رویدادی وابسته به اخبار است؛ به این معنا که ارزش دفتری خالص دارایی‌ها در شرایط نامساعد کاهش می‌یابد، اما در شرایط مساعد، افزایش نمی‌یابد و به سرعت تر شناخته می‌شود. این نوع محافظه‌کاری به دیدگاه سود و زیان توجه دارد. (توانگر و کیوان فر، ۱۳۹۹)

عدم قطعیت به معنای عدم پیش‌بینی و مشخص نبودن وقوع وقایع آینده است. در دنیای واقعی، اقتصاد با نااطمینانی‌های زیادی همراه است که باعث بروز ریسک و مخاطره در تصمیم‌گیری عوامل اقتصادی می‌شود. عدم قطعیت وقتی وجود دارد که وقایع آینده مشخص و قابل پیش‌بینی نباشند. به‌عنوان مثال، تغییرات در قوانین و مقررات، تغییرات در نرخ ارز، تحولات سیاسی و اجتماعی، تغییرات در عرضه و تقاضا، و شرایط طبیعی ناگوار می‌توانند عواملی باشند که عدم قطعیت در محیط کسب‌وکار ایجاد کنند. هنگامی که گزارش‌های مالی شرکت‌ها با نااطمینانی روبرو می‌شوند، نیاز به محافظه‌کاری در گزارش‌های مالی را افزایش می‌یابد. در نهایت، محافظه‌کاری در گزارشگری مالی به شرکت‌ها کمک می‌کند تا با نااطمینانی‌ها و ریسک‌های مختلف در محیط کسب‌وکار مواجه شوند و اطلاعات مالی دقیق‌تری ارائه دهند. این به سرمایه‌گذاران و سایر کاربران گزارش‌های مالی کمک می‌کند تا تصمیمات مناسب‌تری بگیرند و تحلیل‌ها دقیق‌تری انجام دهند (میرزا^۱، ۲۰۱۶). سرمایه‌گذاران اکثر مواقع به اخبار ناخوشایند در حوالی شاخص‌های اقتصاد کلان توجه دیگری دارند. زیرا این اخبار ناخوشایند می‌تواند بر تصمیمات سرمایه‌گذاران تأثیر زیادی بگذارد، و باعث نزول شاخص بازار سرمایه می‌شود. یکی از عواملی که باعث ایجاد این شوک‌ها می‌شود عدم قطعیت در سیاست‌های اقتصادی می‌باشد. مجتهدزاده (۱۳۸۰) بیان می‌کند که محافظه‌کاری محصول عدم قطعیت و ابهام است، زیرا مدیران در مواردی که با ابهام روبه‌رو هستند از محافظه‌کاری استفاده می‌کنند به همین دلیل در

شرکت‌های با عدم قطعیت بالا، وام‌دهندگان به‌منظور کاهش هزینه‌های نمایندگی و جلوگیری از سرمایه‌گذاری‌های غیربهبینه توسط مدیر، خواهان افزایش سطح محافظه‌کاری می‌باشند. واتز^۱ (۱۹۹۴) معتقد است که محافظه‌کاری با عدم قطعیت شرکت رابطه مستقیم دارد. یعنی با افزایش محافظه‌کاری عدم قطعیت نیز افزایش می‌یابد. همان‌طور که گفته شد عدم قطعیت شرکت، ابهامی است نسبت به وقوع یک نتیجه در آینده که این تردید از محیط داخلی شرکت نشئت می‌گیرد. شرکت‌ها که عدم قطعیت بالا دارند، دارای سودهایی در آینده هستند که از قبل قابل‌پیش‌بینی نشده‌اند. این سودها نسبت به تغییر شرایط تغییر می‌کنند. همچنین، در مقایسه با شرکت‌های با عدم قطعیت پایین‌تر، بیشتر انتظار می‌رود که با بازدهی نامطلوب از محل سرمایه‌گذاری‌های خود مواجه شوند لذا، موضوع عدم قطعیت یک تقاضای قراردادی و نظارتی برای به‌کارگیری محافظه‌کاری ایجاد می‌کند. (کلاین و مارکوآرت^۲، ۲۰۱۶). در این شرایط مدیران در پیش‌بینی دقیق سود دچار مشکل می‌شوند و خطا در پیش‌بینی آنها اجتناب‌ناپذیر می‌گردد.

مرادزاده و همکاران (۱۳۹۵) در ایران نشان دادند که وجود انحراف زیاد بین پیش‌بینی سود توسط مدیر شرکت‌ها، محتوای اطلاعاتی سود و ارقام تعهدی را کمتر می‌کند. عموماً سودی که مدیران پیش‌بینی می‌کنند با سود واقعی تفاوت دارد، در نهایت شرکت‌ها و شاخص‌های اقتصادی دارای ابهاماتی می‌باشند و همچنین امکان دارد، مدیران برای افزایش منفعت شخصی خود در پیش‌بینی کردن سود، محتاطانه عمل کنند. عدم قطعیت اقتصادی به نبود قدرت شرکت در رسیدگی دقیق‌تر و در نظر گرفتن اینکه چگونه تغییر سیاست‌های اقتصاد کشور یا منطقه در طول یک دوره یا در طی فرایند توسعه بر واحد تجاری تاثیر می‌گذارد، اشاره دارد. (بیکر و همکاران^۳، ۲۰۱۶) حرکت و توسعه از آن دسته عواملی برای عدم قطعیت در رابطه با سیاست مالی، پولی، تجاری و اقتصادی می‌داند. او بیان می‌کند که هرچقدر حرکت توسعه و اقتصاد مالی، پولی، تجاری و اقتصادی می‌داند. او بیان می‌کند که هرچقدر حرکت توسعه و اقتصاد سریع‌تر اتفاق بیفتد عدم قطعیت در رابطه با سیاست اقتصادی بیشتر می‌شود. (دمیر و آرسان^۴، ۲۰۱۷) بیان می‌کند که رابطه عدم قطعیت بر سیاست سرمایه‌گذاری‌های اقتصادی قسمت‌های متفاوت اقتصاد در تصمیمات مربوط به آینده و پیش‌بینی کردن سیاست‌ها و همچنین تصمیم‌های

1. watts
 2. Klein and Marquardt
 3 . Baker et al
 4 . Demir and Warsan

مربوط به محیط کسب و کار را دچار ناتوانی می‌کند، عدم قطعیت اقتصادی قدرت تحلیل و برنامه‌ریزی کردن را برای سرمایه‌گذاران را با مشکلاتی مواجه می‌کند.

از طرفی برای ایجاد امنیت در بازار و همچنین برای جذب کردن سرمایه‌های بیشتر ضروری است عوامل کلان اقتصادی، و تأثیرگذار بر سرمایه‌گذاری عبارت‌اند از اقتصادی، سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و تکنولوژیکی مورد بحث و بررسی قرار گرفته و با در نظر گرفتن دقیق خطرهای و بازدهی‌های احتمالی، تصمیم‌گیری مناسب از جانب سرمایه‌گذاران انجام گیرد. برای این عوامل، می‌توان به سیاست‌های اقتصادی دولت‌ها و همچنین نااطمینانی‌های مربوط به آن اشاره نمود. بودن استانداردهای حسابداری و مقررات کامل باعث می‌شود سرمایه‌گذاران و شرکت‌ها را در وجود ریسک‌های داخلی و قابل کنترل یاری نماید. یکی از هدف‌های مهم تصویب شده استانداردهای حسابداری این است که سرمایه‌گذاران بتوانند با در نظر گرفتن صورت‌های مالی تصمیم‌گیری‌های مناسبی انجام دهند، پس نیاز حسابداری به شیوه گزارشگری از داده‌ها می‌باشد که منفعت تمام سرمایه‌گذاران به صورتی کامل رعایت شود (محمد بیتار و همکاران؛ ۲۰۱۷). در عمل، در چنین وضعیتی داده‌ها و اطلاعاتی که افشا شده بر شکل افشای آن اولویت دارند. به این منظور، شفاف بودن که از ویژگی‌های داده‌های اطلاعاتی است، در بهتر شدن سطح کارایی بازار تأثیر زیادی دارد (شاگری، ۱۳۹۶). با توجه به عوامل گفته شده، این پژوهش به دنبال بررسی رابطه میان عدم قطعیت مرتبط با آینده و محافظه کاری در حسابداری می‌باشد.

بر اساس این مفهوم، این پژوهش به بررسی تأثیر عدم قطعیت اقتصادی مرتبط با آینده بر محافظه کاری حسابداری می‌پردازد. مدیران در شرایط مختلف اقتصادی (رونق یا رکود)، چشم‌اندازهای متفاوتی دارند و بر اساس این چشم‌اندازها اقدام جمع‌آوری و سنجش اطلاعات می‌کنند. برای مثال، از آنجایی که عدم قطعیت کل اقتصاد را دربر گرفته است، سرمایه‌گذاران در شرایط رکود اقتصادی تلاش می‌کنند که ریسک خود را کاهش دهند؛ بنابراین جستجوی اطلاعاتی هستند که می‌تواند از قابلیت اطمینان بالایی همچنین از عینیت بالاتری برخوردار باشد. از طرفی سود حسابداری یک منبع اطلاعاتی با عینیت بالا است، بنابراین سرمایه‌گذاران برای سرمایه‌گذاری به سود توجه بیشتر می‌کنند. سود حسابداری یکی از جامع‌ترین مواردی است که سرمایه‌گذاران همواره به آن توجه ویژه‌ای دارند و مدیران مسئول تهیه گزارش‌های مالی با اطلاعات کامل از شرایط مالی شرکت و با سطح آگاهی از اطلاعات بیشتر استفاده‌کنندگان از گزارش‌های مالی، به طور بالقوه سعی می‌کنند تصویر بهتری از واحد تجاری به دست آورند،

به‌عنوان مثال، ممکن است دارایی و سرمایه مؤسسات بالاتر از مقدار واقعی گزارش شود. نتیجه نهایی این عملیات این خواهد بود که تصویر واحد تجاری بهتر از وضعیت واقعی به نظر می‌رسد و باعث افزایش سرمایه و منابع مالی از طریق افراد خارج از شرکت و سرمایه‌گذاران به واحد تجاری خواهد شد که در چنین شرایطی از اصول و رویه‌های حسابداری به پشتوانه مرتجع تدوین‌کننده استانداردهای حسابداری باهدف متعادل کردن خوش‌بینی مدیران و حمایت از حقوق ذی‌نفعان و ارائه منصفانه صورت‌های مالی مفهوم محافظه‌کاری را به کار می‌برد. و اگر مدیران در تهیه صورت‌های مالی محافظه‌کارانه عمل نمایند باعث کاهش عدم تقارن اطلاعات مالی و شفافیت اطلاعات می‌شود (محمد افکنده، ۱۴۰۱).

پیشینه تجربی و توسعه فرضیه‌های پژوهش

بهار مقدم و سالاری (۱۳۹۰) به تأثیر اتخاذ رویکرد محافظه‌کارانه در گزارشگری استهلاک بر روی عواملی چون بازده بازار سهام رابطه ارزشی سود و پایداری سود پرداختند. نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌ها نشان می‌دهد که مطابق انتظار، با اتخاذ رویکرد محافظه‌کارانه در گزارشگری استهلاک باعث افزایش بازدهی بازار سهام می‌شود. از این رو به بازیگران بازارهای اقتصادی توصیه می‌شود که به بازده بالای شرکت‌هایی که در گزارشگری استهلاک رویکرد محافظه‌کارانه دارند، توجه داشته باشند. به علاوه، اتخاذ رویکرد محافظه‌کارانه در گزارشگری استهلاک منجر به افزایش رابطه ارزش سود نمی‌شود. لذا به سهامداران و سرمایه‌گذاران و اعتبار دهندگان توصیه می‌شود تفاوتی بین ارزش سود شرکت‌های محافظه‌کار و سایر شرکتها قائل نباشند. رشیدی باغی (۱۳۹۸) بررسی عدم قطعیت محیطی، محدودیت‌های مالی و محافظه‌کاری حسابداری در محدود کردن پیام‌های عملکرد ناشی از اعتماد به نفس مدیران را بررسی کردند. نتایج تحقیقات او نشان داد که محافظه‌کاری و اعتماد به نفس عوامل واقعی مؤثر بر عملکرد شرکت هستند. از تأثیر معنادار و تعاملی محافظه‌کاری و اعتماد به نفس در بین معیارهای عملکرد شرکت فراتر رفته است. همچنین مشخص شد که عدم قطعیت محیطی بر اعتماد به نفس مشترک مشتریان نسبت به اندازه‌گیری و محافظه‌کاری حسابداری بر عملکرد آتی تأثیر معناداری دارد و در نهایت به تأثیر مالی اعتماد مشترک بر بیش اندازه‌گیری مدیران محدود می‌شود.

طالبی و همکاران در سال (۱۴۰۱) در «اثر پژوهشی» تحت عنوان «اثر حسابداری مبتنی بر سرمایه‌گذاری سازمانی» محافظه‌کاری یکی از مشخصه‌های بارز گزارشگری مالی است که از

دیرباز با تئوری‌های حسابداری ترکیب شده است. کار در حسابداری با محدود کردن ماشین‌آلات در روز رفتار فرصت‌طلبانه به نظارت و حاکمیت مالکان سرمایه‌گذاری کرده و واگذاری حق کنترل شرکت به تأمین‌کنندگان سرمایه کمک می‌کند. رشته حسابداری محافظه‌کار طرف‌داران و منتقدانی دارد که جنبه‌های مثبت و منفی آن را در گزارشگری مالی، سرمایه‌گذاری شرکت و تصمیمات مدیریتی بررسی کرده‌اند. با توجه به مطالب ذکر شد فرضیه این پژوهش عبارت‌اند از: عدم قطعیت مرتبط با آینده، با محافظه‌کاری در حسابداری ارتباط مثبت و معنی‌داری دارد.

چیاچون و همکاران^۱ (۲۰۱۸) در تحقیقی تحت عنوان «محافظه‌کاری حسابداری، استراتژی تجاری، و ابهام» بیان داشته‌اند اخبار تحت ابهام، وزن بیشتری روی پیامدهای منفی، در مقایسه با پیامدهای مثبت، می‌گذارد. قوانین تصمیم‌گیری محتاطانه که توجه بیشتر به پیامدهای بد، در مقایسه به پیامدهای خوب را می‌طلبند و بنابراین، احتمال شکست مصیبت‌بار را کاهش می‌دهند، به‌عنوان راه‌حلی به کار می‌روند که به طور گسترده‌ای از زمان‌های کهن مورد استفاده قرار گرفته است. از طریق این چشم‌انداز، تعصب محافظه‌کارانه در گزارشگری مالی به‌عنوان روشی برای نیرومندتر ساختن قوانین تصمیم‌گیری نسبت به خطاهای ناشی از منابع مختلف در نظر گرفته می‌شود، صرف‌نظر از این که این تعصب، اقدامات مخالفان استراتژیک ناشناخته یا تعصبات شناختی خود تصمیم‌گیرندگان باشند. دو و نبرا^۲ (۲۰۱۸) در پژوهشی به بررسی تأثیر متغیرهای کلان اقتصادی محافظه‌کاری حسابداری پرداختند. نتایج پژوهش آنها نشان داد که عدم اطمینان نرخ رشد اقتصادی تأثیر منفی و معناداری بر محافظه‌کاری شرطی دارد همچنین نتایج پژوهش آنها نشان داد که عدم اطمینان نرخ رشد اقتصادی تأثیر منفی و معناداری بر محافظه‌کاری غیر شرطی دارد.

جان و همکاران^۳ (۲۰۲۲) در تحقیقی تحت عنوان «عدم قطعیت و محافظه‌کاری حسابداری» بیان نمودند که رویدادهایی مانند شیوع کرونا، تشدید درگیری‌های حزبی سیاسی در ایالات متحده، تغییرات آب‌وهوایی، نوسانات قیمت انرژی، و حمله روسیه به اوکراین اخیراً احساس عدم قطعیت را تشدید کرده است و غیرقابل پیش‌بینی بودن روندهای اقتصادی و تغییر سیاست‌ها

1. Chiachon et al

2. Nabar and Do

3. Jahn et al

را تشدید کرده است. این به نوبه خود عدم قطعیت سطوح عدم قطعیت آینده یا به اصطلاح "عدم قطعیت" را افزایش می دهد. عدم قطعیت به عدم قطعیتی اشاره دارد که با یک معیار احتمال مشخص نمی توان آن را توصیف کرد. به عنوان مثال، می دانیم که معیارهای عدم قطعیت، مانند معیار عدم قطعیت سیاست اقتصادی متغیر هستند و بنابراین در مورد مقادیر آتی آن ها عدم قطعیت وجود دارد. ناگار و همکاران^۱ (۲۰۲۲) با بررسی نقشه اطلاعاتی محافظه کاری، عدم تقارن و افشاگری به این نتیجه رسیدند که رابطه بین ارزش شرکت و ایجاد ساختاری برای جمع آوری اطلاعات مشخص می شود. در این راستا محافظه کاری منجر به تغییر در قیمت خرید و فروش می شود که در نتیجه ارزش آن کاهش می یابد. مدیران به منظور پاسخگویی به نوسانات قیمت، افشای داوطلبانه را بهبود می بخشند.

سیو و همکاران^۲ (۲۰۲۳) با بررسی ارتباط میان محافظه کاری و نااطمینانی در سطوح اطمینان مربوط به آینده به این نتیجه رسیدند که تقاضای اعتباردهندگان برای اطلاعات واقع گرایانه شرکت ها را به سوی حسابداری محافظه کارانه سوق می دهد و این موضوع در شرکت های کوچک تر و شرکت هایی که مکانیزم های نظارتی خارجی ضعیف تری دارند بیشتر می باشد. گراهام و همکاران^۳ (۲۰۲۴) نیز به بررسی نااطمینانی در سیاست های تجاری بر تصمیمات محافظه کارانه مرتبط با نگهداری وجه نقد و سرمایه گذاری ها پرداختند. نتایج آن ها نشان داد که شرکت ها سیاست های نقدی محافظه کارانه ای را در مواجهه با عدم اطمینان ها اتخاذ می کنند. همچنین، این عدم اطمینان ها باعث کاهش انگیزه ریسک پذیری مدیران اجرایی می شود. این مطالعه حاوی ارزش افزوده هایی برای ادبیات مربوط به عدم قطعیت و محافظه کاری می باشد. در واقع، این مطالعه به بسط ادبیات مربوط به عدم قطعیت پرداخته و تکمیل کننده مطالعاتی است که تاثیرات عدم قطعیت بر تصمیمات رفتاری در شرکت ها را بررسی می نمایند (بلوم، ۲۰۱۴؛ گودویل و همکاران، ۲۰۲۱). ضمناً برقراری ارتباط میان عدم قطعیت اقتصادی و محافظه کاری برای اولین بار در کشور ایران برقرار شده است و بومی سازی گردیده است. همچنین، می توان گفت که این مطالعه در برگیرنده فاکتورهای تعیین کننده محافظه کاری از یک دیدگاه اقتصاد کلان می باشد.

1. Nagar et al.

2. Cui et al.

3. Nathaniel et al

با توجه به پیشینه پژوهش و مطالب ذکر شده فرضیه پژوهش را می‌توان به صورت زیر عنوان نمود: عدم قطعیت مرتبط با آینده با محافظه کاری حسابداری ارتباط مثبت و معنی دار دارد.

روش‌شناسی پژوهش

با توجه به هدف پژوهش، این پژوهش به عنوان یک پژوهش کاربردی صورت گرفته است و از لحاظ ماهیت، به دسته‌بندی تحقیقات توصیفی همبستگی مبتنی بر رگرسیون خطی چند متغیره تعلق دارد. ساختار داده‌ها شامل داده‌های ترکیبی با نحوه چینش شرکت‌ها بر اساس سال می‌باشد. علاوه بر این، با توجه به اینکه تجزیه و تحلیل این پژوهش بر اساس اطلاعات واقعی صورت‌های مالی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران انجام می‌شود، در حوزه پژوهش‌های اثباتی و تجربی حسابداری قرار می‌گیرد. فرضیه‌های پژوهش با استفاده از روش آمار استنباطی رگرسیون خطی چند متغیره تحت آزمون قرار می‌گیرند انتخاب نمونه‌ای از جامعه با در نظر گرفتن معیارهای زیر انجام شده است.

- برای قابل قیاس بودن داده‌ها، پایان سال مالی شرکت‌ها مصادف با پایان اسفند می‌باشد.
- عضوی از شرکت‌های سرمایه‌گذاری و واسطه‌گری‌های مالی (از قبیل بانک‌ها، لیزینگ) نباشند.
- تاریخ پذیرش سال ۱۳۹۶ به بعد باشد.
- شرکت‌هایی که اطلاعات آنها برای تجزیه و تحلیل وجود داشته باشد.
- در طی سال‌های ۱۳۹۶ تا ۱۴۰۰ تغییر سال مالی و یا تغییر فعالیت انجام نشده باشد.

۴۶۰	جامعه آماری مورد بررسی در ابتدای سال ۹۶	ردیف
۱۲۸	شرکت‌هایی که سال مالیشان اسفند نیست	۱
۳۸	شرکت‌ها بیمه، سرمایه‌گذاری و بانک‌ها و موسسات مالی و پولی	۲
۱۲۳	شرکت‌های لغو پذیرش	۳
۱۸	عدم دسترسی به اطلاعات	۴
۱۵	شرکت‌هایی که تغییر سال مالی دارند	۵
۱۳۸	جامعه آماری منتخب	۶

در همین راستا با توجه به شرایط زیر، ۱۳۸ شرکت و تعداد ۶۹۰ مشاهده سال- شرکت در دوره زمانی ۱۳۹۶ تا ۱۴۰۰ به عنوان جامعه آماری در دسترس انتخاب شد.

اندازه گیری متغیرهای پژوهش

هر یک از مدل‌ها در این بخش مدل‌های مورد استفاده برای هر یک از فرضیه‌ها و نحوه استخراج مدل‌ها و تعریف عملیاتی هر یک از متغیرها توضیح داده می‌شود. برای این منظور مدل‌های هر یک از آزمون‌ها را جداگانه بیان کرده و متغیرهای هر کدام نیز به صورت جداگانه تعریف عملیاتی می‌گردد. در این بخش با استفاده از داده‌های پانل و تجزیه و تحلیل داده‌ها، تأثیر عدم قطعیت مرتبط با آینده و محافظه کاری بر شاخص‌های مالی شرکت‌های بورسی را بررسی خواهیم کرد. الگوی تحلیل رو تشریح خواهیم کرد و به بررسی متغیرهای وابسته و مستقل خواهیم پرداخت. در قسمت زیر مدل ۱ پژوهش که به منظور آزمون فرضیه پژوهش است آورده شده است. در واقع، در این پژوهش مدل محافظه کاری با سو بسط داده شده است.

$$\frac{Earnings_{it}}{Accruals_{it}} = \beta_0 + \beta_1 D_{it} \times Return_{it} \times Epu_{it+1} + \beta_2 Return_{it} \times Epu_{it+1} + \beta_3 D_{it} \times Epu_{it+1} + \beta_4 D_{it} \times Return_{it} + \beta_5 Epu_{it} + \beta_6 D_{it} + \beta_7 Return_{it} + \beta_k Controls_{it-1} + \varepsilon_{it} \quad (1)$$

در این معادله:

Earnings: سود قبل از ارقام غیر مترقبه است که بر اساس ارزش بازار سرمایه سهام در سال بعد تقسیم می‌شود. که حرف *i* شرکت، و *t* سال را نشان داده است.

Accruals: برابر است با سود منهای جریان‌های نقد عملیاتی که بر اساس ارزش بازار سرمایه سهام تقسیم می‌شود.

Return: بازده سالانه خرید و نگهداری سهام است که با بازده شاخص بازار وزنی منتهی به سه ماه پس از پایان سال مالی، تعدیل می‌شود.

Dit: یک متغیر مصنوعی (دامی) بوده که اگر متغیر **Return** کوچکتر از صفر باشد، مقدار آن برابر با یک بوده و در غیر این صورت صفر خواهد شد.

متغیر اصلی مدنظر ما شامل یک تعامل سه طرفه است، یعنی $D_{it} \times Return_{it} \times Epu_{it}$ که β_1 بیانگر تأثیر عدم قطعیت اقتصادی (UOU) بر محافظه کاری حسابداری می‌باشد.

مدل مورد استفاده برای سنجش محافظه کاری

در این پژوهش برای اندازه گیری محافظه کاری از مدل باسو (۱۹۹۷) استفاده شده است که در مطالعات داخلی در پژوهش رضازاده و آزاد ۱۳۸۷، مهرانی و طاهریان ۱۳۹۱، مورد استفاده قرار گرفته است و به صورت زیر محاسبه می شود.

$$EARN_{it} = a_0 + B_0 \times DUM_{it} + B_1 \times RET_{it} + B_2 \times (DUM_{it} \times RET_{it}) \quad (2)$$

EARN: بیانگر بازدهی حسابداری می باشد عبارت است از نسبت سود و زیان قبل از اقلام غیر مترقبه به ارزش بازار حقوق صاحبان سهام در ابتدای سال مالی.

RET: نشان دهنده بازدهی دوازده ماهه سهام است این متغیر برای حاصل جمع ارزش بازار حقوق صاحبان سهام در پایان دوره مالی بعلاوه میزان سود تقسیمی شرکتها پس از کسر آورده نقدی صاحبان سهام در ابتدای دوره مالی به ارزش حقوق صاحبان سهام در ابتدای دوره خواهد بود.

DUM: متغیر مصنوعی می باشد که در صورتی که بازدهی مثبت باشد برابر صفر و برای بازده های منفی برابر یک خواهد بود.

Σ : باقیمانده های حاصل از رگرسیون است.

باسو (۱۹۹۷) بیان می کند که بازده حسابداری نسبت سود قبل از اقلام غیر مترقبه به ارزش بازار حقوق صاحبان سهام در ابتدای دوره و بازده بازار هر دو معیاری برای اندازه گیری تغییرات ایجاد شده در ثروت سهامداران هستند. به دلیل وجود محافظه کاری اخبار بد زودتر از اخبار خوب در بازده حسابداری منعکس می شوند؛ اما به دلیل متنوع بودن منابع اطلاعاتی بازار، تا حدودی هر دو نوع اخبار خوب و بد در بازده بازار منعکس می شوند. او در ادامه اظهار می کند که با اندازه گیری تفاوت پاسخ سود نسبت به اخبار خوب و بد می توان محافظه کاری را اندازه گیری کرد نکته مهم در مدل این است که در صورت منفی بودن بازده سهام، فرض بر این است که بازده به دلیل وجود اخبار بد منفی می باشد؛ بنابراین این متغیر مجازی زمانی که بازده نشان دهنده اخبار خوب است، برابر با صفر و زمانی که بازده نشان دهنده اخبار بد است برابر با یک است به عبارتی با وجود اخبار خوب (بازده) مثبت مقدار صفر برای متغیر مجازی منظور می شود.

اقتصاددانان ادبیات گسترده ای را برای اندازه گیری عدم اطمینان اقتصادی و ایجاد شاخص های جایگزین آن شکل داده اند. یکی از این رویکردها شاخص های مبتنی بر نوسانات متغیرهای

اقتصادی است. در این رویکرد نوسانات شرطی متغیرهای اقتصادی مانند نرخ تورم نرخ ارز نرخ بهره نرخ رشد اقتصادی و شاخص بازار سهام را با روش‌های آماری متعددی مانند «ARCH» استخراج کرده و آن را به‌عنوان جایگزین عدم قطعیت اقتصادی تلقی می‌کند بیشتر مطالعات صورت گرفته در رابطه با شاخص عدم اطمینان از این رویکرد استفاده کرده‌اند. در این پژوهش به پیروی از شکر خواه و قاصدی دیزجی (۱۳۹۵) و سالم دزفولی و همکاران (۱۳۹۸) برای اندازه‌گیری شاخص عدم قطعیت اقتصادی از نرخ تورم، نرخ ارز و نرخ رشد اقتصادی استفاده می‌شود.

شاخص نرخ تورم^۱

تورم فرایند افزایش سطح عمومی قیمت‌ها در یک دوره زمانی طولانی است. این تغییرات بر اساس اطلاعات بانک مرکزی و قیمت وزنی سبد کالایی است که از اقلام زیادی تشکیل شده است. به شرح رابطه زیر محاسبه می‌شود (سالم دزفولی و همکاران، ۱۳۹۸).

$$\Delta Inflation Rate_t = \frac{Inflation Rate_t - Inflation Rate_{t-1}}{Inflation Rate_{t-1}} \quad (3)$$

$\Delta Inflation Rate_t$: تغییرات نرخ تورم در سال جاری t

$Inflation Rate$: نرخ تورم در سال جاری t

$Inflation Rate_{t-1}$: نرخ تورم در سال قبل t-1

شاخص نرخ ارز^۲

این مقیاس بر اساس ارزیابی آزاد ارز بر اساس قیمت بازار است که با توجه به رابطه زیر محاسبه می‌شود (شکر خواه و قاصدی دیزجی، ۱۳۹۵؛ سالم دزفولی و همکاران، ۱۳۹۸).

$$\Delta Exchange Rate_t = \frac{Exchange Rate_t - Exchange Rate_{t-1}}{Exchange Rate_{t-1}} \quad (4)$$

$\Delta Exchange Rate_t$: تغییرات نرخ ارز در سال جاری t

$Exchange Rate$: نرخ ارز در سال جاری t

1. Inflation rate
2. Exchange rate

$Exchange\ Rate_{t-1}$: نرخ ارز در سال قبل t-1

شاخص نرخ رشد اقتصادی^۱

منبع این مرکز باید بانک مرکزی باشد و نحوه محاسبه به این صورت باشد که تولید ناخالص داخلی در ابتدا و سال اولیه در نظر گرفته شود و نرخ رشد آن محاسبه شود. (سالم دزفولی و همکاران، ۱۳۹۸)

$$\Delta Economic\ growth_t = \frac{Economic\ growth_t - Economic\ growth_{t-1}}{Economic\ growth_{t-1}} \quad (5)$$

$\Delta Economic\ growth_t$: تغییرات تولید ناخالص داخلی در سال جاری t

$Economic\ growth$: تولید ناخالص داخلی در سال جاری t

$Economic\ growth_{t-1}$: تولید ناخالص داخلی در سال قبل t-1

در نهایت، به منظور محاسبه متغیر عدم قطعیت اقتصادی نیاز است از مدل گارچ استفاده شده و واریانس خطای هر سه متغیر بالا محاسبه گردد. واریانس خطای هر کدام از این متغیرها به تنهایی یا به طور میانگین، نشان‌دهنده عدم قطعیت اقتصادی خواهد بود.

متغیرهای کنترلی

اندازه: لگاریتم طبیعی ارزش بازار حقوق صاحبان سهام.

Lev: ارزش دفتری کل بدهی‌ها تقسیم بر ارزش دفتری کل دارایی‌ها

Roa: سود خالص تقسیم بر ارزش دفتری کل دارایی‌ها

وجوه نقد: نسبت وجوه نقد نگهداری شده توسط شرکت‌ها به کل دارایی‌های

رشد: خالص جریان‌های نقد حاصل از فعالیت‌های عملیاتی تقسیم بر کل دارایی‌ها

MB: ارزش بازار حقوق صاحبان سهام تقسیم بر ارزش دفتری کل دارایی‌ها

عمر شرکت: لگاریتم طبیعی سال‌های گذشته از زمان تاسیس شرکت.

Soe: یک متغیر مجازی (دامی) است که اگر دولت در یک شرکت مالکیت داشته باشد،

برابر با یک (۱) و در غیر این صورت برابر با صفر (۰) خواهد بود (شین کوی^۲ و همکاران،

۲۰۲۳).

1. GDP rate

2. Xin Cui & et al

اندازه موسسه حسابداری: در بیشتر پژوهش‌های انجام شده در ایران سازمان حسابداری به عنوان مؤسسه حسابداری بزرگ و سایر مؤسسه‌های حسابداری معتمد، بورس به عنوان مؤسسه‌های کوچک در نظر گرفته شده است در نتیجه چنانچه سازمان حسابداری به عنوان حسابداری شرکت باشد متغیر یک و در غیر این صورت متغیر صفر در نظر گرفته شد (بزرگ اصل و همکاران ۱۳۹۷).

یافته‌های پژوهش

آمار توصیفی متغیرهای پژوهش، به مجموعه‌ای از روش‌ها و تحلیل‌ها اطلاق می‌شود که برای توصیف و خلاصه‌سازی داده‌های جمع‌آوری شده در یک پژوهش استفاده می‌شود. این آمارها و تحلیل‌ها، این امکان را می‌دهند تا به شکل کمی و کیفی مشخصات و ویژگی‌های مختلف داده‌ها را بررسی کرده و با استفاده از آن‌ها توصیفی دقیق از داده‌ها ارائه شود. به‌طور کلی، آمار توصیفی متغیرهای پژوهش شامل مجموعه‌ای از آمارهای مهم می‌شود که عبارت‌اند: میانگین، میانه، انحراف معیار و ... است. از این آمارها و تحلیل‌ها برای بهتر درک کردن ویژگی‌ها و الگوهای داده‌های پژوهش خود استفاده می‌کنیم. داده‌ها به صورت پانلی جمع‌آوری شده است و با استفاده از ۱۳۸ شرکت بورسی مورد تجزیه و تحلیل قرار خواهد گرفت. نتایج آمار توصیفی حاکی از تنوع نمونه انتخابی می‌باشد و در نتیجه می‌توان نتایج نمونه را به جامعه تعمیم داد.

جدول ۱. آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیرهای پژوهش	میانگین	میانه	بیشترین	کمترین	انحراف معیار
سود قبل از اقلام غیر مترقبه اقلام تعهدی	۰/۰۰۱۶	۰/۰۰۴۳	۰/۲۳	-۰/۴۳	۰/۰۶
اهرم مالی	۰/۵۱	۰/۵۱	۱/۳۴	۰/۰۳	۰/۲۰
اندازه شرکت	۱۶/۰۲	۱۶/۰۸	۲۱/۸۸	۱۱/۸۹	۱/۷۸
بازده دارایی	۰/۱۸	۰/۱۶	۰/۶۸	-۰/۲۲	۰/۱۶
رشد	۰/۱۱	۰/۱۰	۰/۵۵	-۱/۳۱	۰/۱۵
وجوه نقد	۰/۰۴	۰/۰۳	۰/۴۲	۰/۰۰۰۲	۰/۱۴
نسبت بازار به ارزش دفتری	۳/۲۵	۲/۰۷	۷۶/۲۲	۰/۱۹	۴/۶۱
بازده حقوق صاحبان سهام	۱/۴۰	۰/۵۲	۲۴/۲۴	-۰/۸۴	۲/۷۱
عمر شرکت	۳/۶۹	۳/۷۸	۴/۲۴	۲/۷۰	۰/۳۳

متغیرهای پژوهش	میانگین	میانه	بیشترین	کمترین	انحراف معیار
نرخ تورم	۳۵/۰۶	۴۱/۲۰	۴۷/۱۰	۹/۶۰	۱۳/۹۳
نرخ ارز	۰/۶۰	۰/۴۵	۰/۸۳	۰/۰۹	۸۶۹۰/۳۲
نرخ رشد اقتصادی	-۲/۶۸	-۴/۸۴	۳/۷۵	-۹/۴۶	۵/۲۲
عدم قطعیت	۰/۴۵	۰/۴۱	۰/۶۳	۰/۳۱	۰/۱۱

جدول (۱) آمار توصیفی مربوط به متغیرهای پژوهش را نشان می‌دهد که بیانگر پارامترهای توصیفی و برای هر متغیر به صورت مجزا است. این پارامترها عمدتاً شامل اطلاعات مربوط به شاخص‌های مرکزی مانند بیشینه، کمینه میانگین و میانه و همچنین اطلاعات مربوط به شاخص‌های پراکندگی نظیر انحراف معیار است. مهم‌ترین شاخص مرکزی میانگین است که نشان‌دهنده نقطه تعادل و مرکز ثقل توزیع است و شاخص مناسبی برای نشان دادن مرکزیت داده‌هاست برای مثال میانگین متغیر عدم قطعیت اقتصادی که از میانگین سه شاخص اقتصادی نرخ تورم، نرخ ارز و نرخ شاخص اقتصادی به دست آمده، برابر است با ۰/۴۵ است که نشان می‌دهد بیشتر داده‌های مربوط به این متغیر حول این نقطه تمرکز یافته‌اند میانه یکی دیگر از شاخص‌های مرکزی است که وضعیت جامعه را نشان می‌دهد. همان‌گونه که در جدول (۴-۱) مشاهده می‌شود میانه متغیر اهرم مالی (LEV) برابر با ۰/۵۱ که نشان می‌دهد نیمی از داده‌ها کمتر از این مقدار و نیمی دیگر بیشتر از این مقدار هستند. به طور کلی پارامترهای پراکندگی معیاری برای تعیین میزان پراکندگی داده‌ها با یکدیگر یا میزان پراکندگی آنها نسبت به میانگین است از جمله مهم‌ترین پارامترهای پراکندگی انحراف معیار است. مقدار این پارامتر برای متغیر Mb برابر است با ۴/۶۱ و برای متغیر وابسته برابر است با ۰/۰۱۶ است که نشان می‌دهد در بین متغیرهای پژوهش Mb، وابسته به ترتیب دارای بیشترین و کمترین میزان پراکندگی هستند، همچنین لازم به توضیح است به منظور اجتناب از تأثیر داده‌های پرت بر نتایج، پژوهش کلیه داده‌های پرت متغیرها در سطح یک درصد حذف شده‌اند.

نتایج آزمون چاو و هاسمن

قبل از آزمون فرضیه‌ها با توجه به نتایج آزمون چاو و هاسمن نوع تخمین مدل انتخاب می‌شود. همان‌گونه که در جدول (۲) مشاهده می‌شود سطح معناداری طبق آماره چاو کمتر از ۰/۵ و به

میزان ۰/۰۰۰۵ به دست آمده است؛ بنابراین آماره چاو معنی دار بوده و فرض صفر این آزمون رد می‌شود، یعنی عرض از مبدأ در بین شرکت‌های مختلف مشابه نیست و استفاده از اثرات مقید برای این مدل مناسب نمی‌باشد، نتیجه آزمون چاو نشان داد که برای مدل مورد بررسی باید از اثرات ثابت یا تصادفی استفاده کرد و برای تشخیص مدل اثرات ثابت در مقابل مدل اثرات تصادفی باید آزمون هاسمن اجرا شود. همچنین، سطح معنی داری مربوط به آماره هاسمن کمتر از ۰/۰۵ و به میزان ۰/۰۰۳۰ به دست آمده است. به عبارتی، بین مقادیر عرض از مبدأ و متغیرهای توضیحی همبستگی وجود دارد و استفاده از اثرات ثابت برای این مدل مناسب‌تر است.

جدول ۲. نتایج آزمون هاسمن و چاو

آزمون	آماره	سطح معناداری	روش تأیید شده
آزمون چاو	۱/۵۲۷۸	۰/۰۰۰۵	اثرات ثابت
آزمون هاسمن	۲۹/۷۸۸۰	۰/۰۰۳۰	اثرات ثابت

نتایج آزمون فرضیه

در جدول (۳) نتایج آزمون فرضیه اول پژوهش با استفاده از آزمون مدل رگرسیونی ارائه شده است. متغیر مورد اصلی ما عبارت تعامل سه طرفه، $D \times R \times epu$ است، زیرا B به تاثیر محافظه کاری حسابداری و عدم قطعیت دلالت دارد. نتیجه آزمون فرضیه ضریب متغیر $D \times R \times epu$ را (۰/۲۲۲) و سطح معناداری را (۰/۰۰) نشان دهنده این است که متغیر معنی دار بوده و فرضیه پذیرفته می‌شود.

جدول ۳. نتایج آزمون فرضیه

متغیرها	ضریب	انحراف معیار	آماره t	سطح معناداری
$D \times R \times epu$	۰/۲۲۲	۰/۳۵۰	۰/۶۳۴	۰/۰۰
$R \times epu$	-۰/۴۵۴	۰/۲۵۷	-۱/۷۶۲	۰/۰۰
$D \times epu$	۰/۴۲۳	۰/۱۰۴	۰/۴۶۲	۰/۰۰۰۱
$D \times R$	-۰/۱۲۶	۰/۲۱۷	-۰/۵۸۱	۰/۰۰
متغیر دامی	-۰/۲۴۸	۰/۶۳۲	-۰/۳۹۲	۰/۰۰۰۱
بازده سهام	۰/۲۰۶	۰/۱۱۰	۱/۸۷۴	۰/۰۰
اندازه شرکت	-۰/۲۸۹	۰/۲۰۵	-۰/۴۵۵	۰/۰۰
مالکیت دولت	۰/۴۱۳	۰/۶۱۷	۶۶/۹۴۵	۰/۰۰

متغیرها	ضریب	انحراف معیار	آماره t	سطح معناداری
رشد	۰/۱۳۶	۲۲/۰۸۵	۰/۰۰۶	۰/۰۰
نسبت بازار به ارزش	۰/۲۹۰	۰/۲۶۱	۱/۱۱۱	۰/۰۰
اهرم مالی	-۰/۱۲۳	۸/۰۳۰	۶۹/۳۷۱	۰/۰۰
بازده دارایی	۰/۲۳۹	۴/۱۴۱	۱۹/۵۷۸	۰/۵۶۳
وجه نقد	۰/۴۴۹	۵/۸۳۱	۱۲/۸۳۵	۰/۰۰
عمر	-۰/۲۵۹	۳/۸۹۸	-۱۵/۶۴۵	۰/۰۰
اندازه حساسی	-۰/۱۷۴	۹/۱۷۸	-۱۸/۹۸۱	۰/۰۵۸
عدم قطعیت	۰/۴۵۴	۰/۴۸۹	۰/۹۳۰	۰/۰۰
عرض از مبدا	۶۵۱/۲۳	۵۳/۶۲	۱۲/۱۴	۰/۰۰
Jacue-bera	۰/۶۸			
Probability	۰/۷۲			
دوربین واتسون	۱/۸۶			
R ^۲	۰/۸۵			
آماره F	۰/۰۰			

با توجه به نتیجه فرضیه ضریب تعیین تعدیل شده به میزان ۰/۸۵ حاصل شده است. یعنی مدل رگرسیون از طریق متغیرهای مستقل توانسته است ۸۵ درصد از تغییرات متغیر وابسته را پیش‌بینی کند؛ لذا، مدل قادر به پیش‌بینی و توضیح ۱۵ درصد (۸۵-۱۰۰) از تغییرات متغیر وابسته نبوده است. به بیان دیگر ۱۵ درصد از تغییرات متغیر وابسته ناشی از سایر عوامل است که برای پژوهشگر قابل شناسایی نبوده‌اند.

آزمون F فیشر برای بررسی اثر متغیرهای توضیحی بر متغیر وابسته و معنی‌داری مدل رگرسیون استفاده می‌شود. با توجه به نتیجه آزمون فرضیه آماره F سطح معنی‌داری از عدد ۰/۰۵ کمتر است مدل رگرسیون معنی‌دار است می‌توان از این مدل استفاده کرد و از آنجا که Prob کمتر از ۰/۰۱ باشد می‌توان نتیجه گرفت که مدل رگرسیون با اطمینان ۹۹ معنی‌دار است. یکی از روش‌های مرسوم برای بررسی وجود یا عدم وجود خودهمبستگی بین مقادیر خطا آزمون دوربین واتسن (۱۹۵۱) است، و همچنین برای بررسی استقلال پسماندهای مدل‌های برازش شده از آماره آزمون دوربین - واتسون استفاده شد. اگر مقدار این آماره در محدوده ۱/۵ تا ۲/۵ باشد. استقلال پسماندهای مدل مورد تأیید قرار می‌گیرد، در غیر این صورت شواهد حاکی از فقدان استقلال

یا وجود همبستگی سریالی پسماندهای مدل است که در اینجا مقدار دوربین واتسون ۱/۸۶ که مقدار این آماره در محدود ۱/۵ تا ۲/۵ می‌باشد بنابراین استقلال پسماندهای مدل مورد تأیید قرار می‌گیرد. نتایج ضریب متغیر نیز ارتباط بین مستقل و وابسته را نشان می‌دهد. برای این منظور باید به مقدار حاصل شده برای ضریب متغیر مستقل توجه کرد. در صورتی که ضریب مثبت باشد رابطه بین ضریب مستقل و وابسته مستقیم و در صورتی که منفی باشد رابطه بین متغیر مستقل و وابسته معکوس برقرار است. با توجه به فرضیه چون متغیر عدم قطعیت اقتصادی بر محافظه‌کاری مثبت و معنی‌دار می‌باشد، پس می‌توان گفت بین عدم قطعیت اقتصادی با محافظه‌کاری در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه معنی‌دار وجود دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف این پژوهش بررسی رابطه عدم قطعیت اقتصادی و محافظه‌کاری حسابداری در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد. نتایج پژوهش نشان داد که عدم قطعیت و محافظه‌کاری حسابداری دارای رابطه مثبت و معنی‌دار می‌باشد. در شرایط عدم اطمینان در مورد سطوح آینده، سود بیشتر به اخبار بد حساس است تا اخبار خوب، مطابق با محافظه‌کاری حسابداری نتایج نشان می‌دهد که عدم قطعیت یک عامل اقتصادی مهم تعیین‌کننده محافظه‌کاری حسابداری است. هنگامی که عدم قطعیت افزایش می‌یابد محافظه‌کاری حسابداری به طور قابل توجهی افزایش پیدا می‌کند. همچنین انتظار داریم زمانی که سرمایه‌گذاری تقاضای زیادی برای سرمایه‌گذاری در شرکت‌هایی با محدودیت‌های مالی بالا و تعهدات سهامی بالا دارند، به تاثیر عدم قطعیت اقتصادی و محافظه‌کاری حسابداری توجه زیادی کنند. تا در آیند سرمایه آنها دچار آسیب نشود. از سوی دیگر در شرایط عدم قطعیت شدید سهامداران و طلبکاران از مدیران انتظار دارند که در تصمیمات خود محافظه‌کارانه‌تر عمل کنند. به طور خلاصه می‌توان بیان کرد که مدیران با عدم قطعیت بالا احتمالاً به تغییرات متفاوتی در استراتژی‌های خود نیاز دارند. تا با عدم قطعیت بیشتری کنار بیایند و تصویر بهتری از وضعیت شرکت به استفاده‌کنندگان برون سازمانی ارائه دهند که این امر موجب افزایش سطح محافظه‌کاری می‌شود.

نتایج نشان داد که بین عدم قطعیت اقتصادی و محافظه کاری در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه وجود دارد. نتایج این فرضیه با نتایج تحقیقات پانارلو^۱ (۲۰۲۰) جان و همکاران^۲ (۲۰۲۲) مطابقت دارد با در نظر گرفتن دیدگاه گالوب^۳ (۱۹۹۴) عدم قطعیت‌های اقتصادی ناشی از نوسانات، دارای دو نوع اثر اقتصادی هستند اولین اثر که باعث می‌شوند عوامل، اعم از شرکت‌ها و مصرف‌کنندگان، تصمیمات اقتصادی بگیرند که با آنچه که انتظار داشته‌اند متفاوت است تأثیر دوم در فرایند پس از تصمیم‌گیری جای می‌گیرد این نوع اثر در مواقعی اتفاق می‌افتد که مقدار واقعی متغیر با آنچه پیش‌بینی شده است متفاوت باشد. از مهم‌ترین عوامل ایجاد و تشدید عدم قطعیت اقتصادی را می‌توان سیاست‌های دولت عنوان کرد که با توجه به افق زمانی محدود خود سیاست‌های موردنظر را طراحی می‌کنند و منافع ناشی از کاهش بیکاری حال را به هزینه‌های تورم آینده ارجح می‌دانند و با توجه به اینکه دولت بالاترین نقش را در اقتصاد ایران دارد می‌توان انتظار داشت که در ایجاد عدم قطعیت و بی‌ثباتی اقتصادی نیز بیشترین تأثیر را داشته باشد.

پژوهش حاضر نیز همانند سایر پژوهش‌ها عاری از محدودیت نیست. مهم‌ترین محدودیت‌های پژوهش شامل عدم کنترل بعضی از عوامل موثر بر نتایج پژوهش، مانند تأثیر متغیرهایی چون عوامل اقتصادی (نرخ ارز، نرخ تورم، نرخ رشد اقتصادی)، وضعیت اقتصادی جهان، شرایط سیاسی، قوانین و مقررات و ... که خارج از دسترسی محقق بوده است و ممکن است بر روابط اثر گذار باشد. محدودیت دیگر عدم اعلام آمار مربوط به تولید ناخالص داخلی در سال‌های اخیر توسط مراجع ذیصلاح است که به‌ناچار از بانک جهانی اخذ شده است. عدم تعدیل ارقام صورت‌های مالی به‌واسطه وجود تورم که ممکن است بر نتایج پژوهش مؤثر باشد. با توجه به نتایج آزمون فرضیه‌های پژوهش مبنی بر وجود رابطه معنادار بین عدم قطعیت نتایج متغیرهای کلان اقتصادی و محافظه کاری حسابداری، پیشنهاد می‌شود که سرمایه‌گذاران همواره این نکته را در تصمیم‌گیری‌های سرمایه‌گذاری خود در نظر بگیرند. در صورت افزایش محافظه کاری حسابداری به هر دلیلی از جمله عدم قطعیت اقتصادی، ریسک سرمایه‌گذاری افزایش می‌یابد، به عبارت دیگر سرمایه‌گذاران از شرکت‌هایی که محافظه کاری حسابداری در آنها در حداقل (ضعیف) سطح است به‌عنوان شرکت‌های مساعد برای سرمایه‌گذاری در نظر نمی‌گیرند. با توجه

1 . Panarello
2 . John et al.
3 . Golub

به تأثیر معنادار متغیرهای عدم اطمینان اقتصادی بر محافظه‌کاری حسابداری (محافظه‌کاری شرطی و محافظه‌کاری غیر شرطی)، سرمایه‌گذاران و تحلیلگران بازار سرمایه می‌توانند از نوع تأثیر این متغیرها بر سود گزارش شده شرکت‌ها جهت پیش‌بینی و اتخاذ تصمیمات بهتر استفاده نمایند. به سرمایه‌گذاران پیشنهاد می‌شود که محافظه‌کاری را به عنوان معیاری برای آینده‌نگری شرکت بدانند به عبارتی دیگر یعنی در نظر بگیرند که اگر شرکتی محافظه‌کارانه تر عمل می‌کند، دارای مدیریتی است که برای مسائل راهبردی و بلند مدت شرکت اهمیت زیادی قائل می‌باشد.

ملاحظات اخلاقی

حامی مالی: مقاله حامی مالی ندارد.

مشارکت نویسندگان: تمام نویسندگان در آماده‌سازی مقاله مشارکت داشته‌اند.

تعارض منافع: بنا بر اظهار نویسندگان در این مقاله هیچ‌گونه تعارض منافی وجود ندارد.

تعهد کپی‌رایت: طبق تعهد نویسندگان حق کپی‌رایت رعایت شده‌است.

منابع

- افکنده، محمد و حمید، لایلا. (۱۴۰۱). بررسی رابطه عدم قطعیت اقتصادی با محافظه کاری در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، فصلنامه رویکردی پژوهش‌های نوین در مدیریت و حسابداری، ۶ (۲۱): ۳۷۵-۳۶۴.
- بزرگ اصل، موسی؛ رجب دری، حسین و خرمین، منوچهر. (۱۳۹۷). بررسی عوامل مؤثر بر انتشار به هنگام گزارش حسابرسی. دانش حسابداری، ۹ (۱ (پیاپی ۳۲)): ۱۱۵-۱۴۶.
- بهار مقدم، مهدی و سالاری، مهناز. (۱۳۹۱). تأثیر گزارشگری محافظه کارانه استهلاک بر ارزش بازار سهام، رابطه ارزشی سود و پایداری سود. پژوهش‌های تجربی حسابداری، ۲ (۱): ۱۰۵-۱۲۲.
- توانگر، افسانه و کیوان فر، مختار. (۱۳۹۸). تأثیر محافظه کاری حسابداری بر کوتاه بینی مدیران بیش اطمینان شواهد تجربی از شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. حسابداری مدیریت، ۱۲ (۴۰): ۲۷-۱۵.
- توکل نیا، اسماعیل و شاکری، ماهرخ. (۱۳۹۶). بررسی تأثیر تغییر در اقدامات و نگرش حسابرسان بر مدیریت افزایشی سود. دانش حسابرسی، ۱۷ (۶۸): ۲۳۹-۲۵۹.
- جعفری دهکردی، حمیدرضا. (۱۳۹۷). بررسی نقش واسطه‌های اهرم مالی در تأثیر محافظه‌کاری در حسابداری بر فرصت‌های سرمایه‌گذاری شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. پژوهش‌های تجربی حسابداری، ۸ (۱): ۲۸-۱.
- حسن پور، شیوا و عربی، مهدی. (۱۳۹۶). تأثیر شرایط عدم اطمینان بر رابطه‌ی محافظه کاری و انحراف پیش‌بینی سود. مطالعات حسابداری و حسابرسی، ۶ (۲۳): ۹۵-۱۱۲.
- رشیدی باغی، محسن. (۱۳۹۸). نقش کیفیت گزارشگری مالی در تغییر اعتماد به نفس بیش از اندازه مدیران و حق الزحمه حسابرسی، دانش حسابرسی، ۱۹ (۷۵): ۲۵۱-۲۲۹.
- رضازاده، جواد و آزاد، عبدالله. (۱۳۸۷). رابطه بین تقارن اطلاعاتی و محافظه کاری در گزارشگری مالی، فصلنامه بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، ۱۶ (۱): ۱۱۲-۹۰.
- مجتهد زاده، ویدا. (۱۳۸۰). محافظه کاری. مجله حسابداری، شماره ۱۴۵: ۲۴-۲۲.
- مرادزاده فرد، مهدی. (۱۳۹۵). توانایی مدیریتی، کارآیی سرمایه‌گذاری و ریسک سقوط آتی قیمت سهام. مطالعات تجربی حسابداری مالی، ۱۳ (۵۰): ۶۴-۳۳.

References

- Adam, T; & Goyal, V. K. (2008). The investment opportunity set and its proxy variables. *Journal of Financial research*, 31(1), 41-63.
- Afkandeh, M, & Hamid, L. (2022). Investigating the relationship between economic uncertainty and conservatism in companies listed on the Tehran

- Stock Exchange. *Modern Research Approaches to Management and Accounting*, 6 (21) 364-375. [In Persian]
- Aggarwal, R; & Goodell, J. W. (2009). Markets and institutions in financial intermediation: National characteristics as determinants. *Journal of Banking & Finance*, 33(10), 1770-1780.
- Anderson, E. W; Ghysels, E; & Juergens, J. L. (2009). The impact of risk and uncertainty on expected returns. *Journal of Financial Economics*, 94(2), 233-263.
- Baharmoghadam, M; & Salari, M. (2012). The Effect of Conservative Reporting of Depreciation on the Factors such as, Return of Stock, Value Relevance and Sustainability of Profit. *Empirical Research in Accounting*, 2(1), 105-122. [In Persian]
- Baker, S. R; Bloom, N; & Davis, S. J. (2016). Measuring economic policy uncertainty. *The quarterly journal of economics*, 131(4), 1593-1636.
- Ball, R; Kothari, S. P; & Nikolaev, V. V. (2013). On estimating conditional conservatism. *The Accounting Review*, 88(3), 755-787.
- Ball, R; Kothari, S. P; & Robin, A. (2000). The effect of international institutional factors on properties of accounting earnings. *Journal of accounting and economics*, 29(1), 1-51.
- Basu, S. (1997). The conservatism principle and the asymmetric timeliness of earnings 1. *Journal of accounting and economics*, 24(1), 3-37.
- Bloom, N. (2014). Fluctuations in uncertainty. *Journal of economic Perspectives*, 28(2), 153-176.
- Bozorgasl, M; Rajabdari, H. & Khormin, M. (2018). Investigating factors affecting ontime audit reporting. *Accounting knowledge*, 19 (1), 115-146. [In Persian]
- Brockman, P; Ma, T; & Ye, J. (2015). CEO compensation risk and timely loss recognition. *Journal of Business Finance & Accounting*, 42(1-2), 204-236.
- Calomiris, C. W; Fisman, R; & Wang, Y. (2010). Profiting from government stakes in a command economy: Evidence from Chinese asset sales. *Journal of Financial Economics*, 96(3), 399-412.
- Caskey, J; & Laux, V. (2017). Corporate governance, accounting conservatism, and manipulation. *Management Science*, 63(2), 424-437.
- Chen, H; Chen, J. Z; Lobo, G. J; & Wang, Y. (2010). Association between borrower and lender state ownership and accounting conservatism. *Journal of Accounting Research*, 48(5), 973-1014.
- Cui, X; Ma, T; Xie, X; & Goodell, J. W. (2023). Uncertainty of uncertainty and accounting conservatism. *Finance Research Letters*, 52, 103525.
- Cui, X; Wang, C; Liao, J; Fang, Z; & Cheng, F. (2021). Economic policy uncertainty exposure and corporate innovation investment: Evidence from China. *Pacific-Basin Finance Journal*, 67, 101533.
- Dai, L; Ngo, P; (2021). Political uncertainty and accounting conservatism. *Eur. Account. Rev.* 30 (2), 277-307.
- Davis, S. J; Liu, D; & Sheng, X. S. (2019, September). Economic policy uncertainty in China since 1949: The view from mainland newspapers. In *Fourth Annual IMF-Atlanta Fed Research Workshop on China's Economy Atlanta* (Vol. 19, pp. 1-37).

- DeJong, D. V; Liao, K; & Xie, D. (2020). Controlling shareholder's share pledging and accounting manipulations. *Available at SSRN 3274388*.
- Drechsler, I. (2013). Uncertainty, time-varying fear, and asset prices. *The Journal of Finance*, 68(5), 1843-1889.
- Gong, G; & Luo, S. (2018). Lenders' experience with borrowers' major customers and the debt contracting demand for accounting conservatism. *The Accounting Review*, 93(5), 187-222.
- Goodell, J. W; Goyal, A; & Urquhart, A. (2021). Uncertainty of uncertainty and firm cash holdings. *Journal of Financial Stability*, 56, 100922.
- Goodell, J. W; McGee, R. J; & McGroarty, F. (2020). Election uncertainty, economic policy uncertainty and financial market uncertainty: a prediction market analysis. *Journal of Banking & Finance*, 110, 105684.
- Graham, N. P; Huang, X; & Yang, L. (2024). Navigating trade policy uncertainty: Conservatism in cash holding and investment. *Applied Economics*, 1-19.
- Hadlock, C. J; & Pierce, J. R. (2010). New evidence on measuring financial constraints: Moving beyond the KZ index. *The review of financial studies*, 23(5), 1909-1940.
- Hart, O; & Moore, J. (1999). Foundations of incomplete contracts. *The Review of Economic Studies*, 66(1), 115-138.
- Hassanpour, S; & Arabi, M. (2017). The Effect of Uncertainty Conditions on the Relationship between Conservatism and Errors of Earnings Forecast. *Accounting and Auditing Studies*, 6(23), 95-112. [In Persian]
- Huang, Y; & Luk, P. (2020). Measuring economic policy uncertainty in China. *China economic review*, 59, 101367.
- Hui, K. W; Klasa, S; & Yeung, P. E. (2012). Corporate suppliers and customers and accounting conservatism. *Journal of accounting and economics*, 53(1-2), 115-135.
- Jafaridehkordi, H. (2018). The Mediating Effect of Financial Leverage on the Relation between Accounting Conservatism and Investment Opportunities. *Empirical Research in Accounting*, 8(1), 1-28. [In Persian]
- Kaplan, S. N; & Zingales, L. (1997). Do investment-cash flow sensitivities provide useful measures of financing constraints?. *The quarterly journal of economics*, 112(1), 169-215.
- Khan, M; & Watts, R. L. (2009). Estimation and empirical properties of a firm-year measure of accounting conservatism. *Journal of accounting and Economics*, 48(2-3), 132-150.
- Khan, U; & Lo, A. K. (2019). Bank lending standards and borrower accounting conservatism. *Management Science*, 65(11), 5337-5359.
- Khurana, I. K; & Wang, C. (2015). Debt maturity structure and accounting conservatism. *Journal of Business Finance & Accounting*, 42(1-2), 167-203.
- Knight, F. H. (1921). Risk, uncertainty and profit. *Hart, Schaffner and Marx*.
- MojtahedZadeh, V; (2001). Conservatism. *Accountant journal*, No, 145, 22-24. [In Persian]
- Moradzadeh Fard, M. M. F. (2016). Managerial Talent, Investment Efficiency and Stock Price Crash Risk. *Empirical Studies in Financial Accounting*, 13(50), 33-64. [In Persian]

- Myers, M. D. (1997). Qualitative Research in Information Systems. *MIS Quarterly*, 21, 241-242. <http://dx.doi.org/10.2307/249422>
- Neamtiu, M; Shroff, N; White, H. D; & Williams, C. D. (2014). The impact of ambiguity on managerial investment and cash holdings. *Journal of Business Finance & Accounting*, 41(7-8), 1071-1099.
- RashidiBaghi, M. (2019). The role of financial reporting quality in changing managers' overconfidence and audit fees. *Auditing knowledge*, 19 (75), 229-251. [In Persian]
- Rezazadeh, J; & Azad, A. (2009). The Link between Information Asymmetry and Conservatism in Financial Reporting. *Accounting and Auditing Review*, 16(1), 63-80. [In Persian]
- Schrand, C. M; & Zechman, S. L. (2012). Executive overconfidence and the slippery slope to financial misreporting. *Journal of Accounting and economics*, 53(1-2), 311-329.
- Tavakolnia, E. & Shakeri, M. (2017). Investigating the impact of changes in auditors' actions and attitudes on incremental earnings management. *Auditing Knowledge*, 17 (68), 239-259. [In Persian]
- Tavangar, A. & kivanfar, M. (2019). The Effect of Accounting Conservatism on the Short-Term Attitude of Executives: Empirical evidence of companies admitted to Tehran Stock Exchange. *Management Accounting*, 12 (40), 15-27. [In Persian]
- Valencia, F. (2017). Aggregate uncertainty and the supply of credit. *Journal of Banking & Finance*, 81, 150-165.
- Watts, J. (2003). *Politeness*. Cambridge: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511615184>
- Watts, R. L. (2003). Conservatism in accounting part I: Explanations and implications. *Accounting horizons*, 17(3), 207-221.

COPYRIGHTS

This is an open access article under the CC BY-NC-ND 4.0 license.